

Саха литературата

Иван Гоголев – Кындыл

«Хара Кыталык» айымньытынан оонньуу

*Иван Гоголев – Кындыл
«Хара кыталык» айымньытынан
литературнай оонньуу*

Оонньуу сыала-соруга:

- *И. Гоголев «Хара кыталык»
айымньытын хатылааһын*
- *Билиини чингэтии*
- *Түргэнник толкуйдуур дьобуру
сайыннарыы*

«Хара кыталык»

<i>Суруйааччы</i>	<u>100</u>	<u>200</u>	<u>300</u>	<u>400</u>	<u>500</u>
<i>Айымныы ис хоһооно</i>	<u>100</u>	<u>200</u>	<u>300</u>	<u>400</u>	<u>500</u>
<i>Айымныы геройа</i>	<u>100</u>	<u>200</u>	<u>300</u>	<u>400</u>	<u>500</u>
<i>Айымныы тыла- өһө</i>	<u>100</u>	<u>200</u>	<u>300</u>	<u>400</u>	<u>500</u>
<i>Норуот үгэстэрэ</i>	<u>100</u>	<u>200</u>	<u>300</u>	<u>400</u>	<u>500</u>

*И.Гоголев тоџо Кындыл
диэн псевдонимы
ылыммытый?*

Эһэтэ Кындыл Уйбаан аатынан

*И.Гоголев бастакы
псевдонима*

Витаминин

*И.Гоголев «Ыңырап
уоттар» диэн бастакы
хомуурунньуга хаһан
тахсыбытай?*

1952 с.

*И. Гоголев 1954 с. туох үөрэҕи
үөрэнэн бүтэрбитэй?*

*А.М.Горькай аатынан
Литературнай институт*

*«Талаана сүдүтүнэн,
И.М.Гоголевы ... аттыгар
туруоруохха сөп. И.М.Гоголев – улуу
поэт, улуу романист, улуу драматург.
Иккиэн генийдэр.» - диэн СГУ
профессора Е. Томскай суруйбута
уонна кини курдук дьон киһи аймахха
биирдэ эмэтэ кэлэн баралларын
туһунан «Саха ...» ыстатыйатыгар
бэлиэтээбитэ.*

*А.И.Софронов -Алампа
Саха Пушкина*

*Тулаайах эмээхсин олорор
алааһын уонна соботох ынабын
ааттара.*

«Бүөр» алаас

Кыыстара

*«Хара кыталык» ромаңа кыыс
дьикти талаана научнайдык туох
диэн ааттанарый?*

Энгастриментен (чревоवेशание)

*Хобороос иһин түгэбэр «ким
эрэ синньигэс куолаһынан»
часкыйбытын оболор туох дии
санаан куттаннылар?*

Чөчүөккэ

Аппырыыс туохтан өллө?

*Кыыс хос куолайынан саңарбытыттан
куттanan*

И.Гоголев романын тобо «Хара кыталык» диэн ааттаабыта буолуой?

«Талааннарын дьону дьоллуурга анаабатахтар, кинини сатаан туһамматахтар - хара кыталыктар.»

*Үрдүк уңуохтаах, тыңырахтаах
көтөр курдук чыпчылыйбакка эриличчи
көрбүт киэн, арылхай харахтаах толугу
саха.*

*... тыл этэргэ анаан-минээн
айылбаттан дуу, айыыһыттан дуу
анаппыт курдук чөллөркөй куоластаах...*

.

Тойон Куһи

*Күһүңнү хаһың хаарыйбытыныы маңан
хааһын кырыктаахтык сабырыта-
сабырыта үп-үрүңүнэн, тыбыс-тымныынан
чыпчылыйбакка одуулаатабына дьон эттэрэ
салаһар.*

*... Күни туохтан да ымыттыбат
томоонугар сымнаҕас мичээр хаһан да
хоммотох чинчилээх.*

Ордьонумаан ойуун

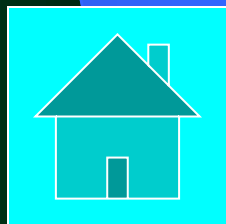
*- Чыычаахтын аҕалың даа! - диэн
кыланна, суол устун сүүрэн
сахсараңнаата, силистэн иңнэн
умса баран түһээхтээтэ.*

Хараанай эмээхсин

*«Ньургунуннар барахсаттар, сылаас
тылгыт иһин махтанабын... Муң
сатаатар эһиги миигин аһының...
Мин төрүт соботохпун эбээт.»*

Хобороос

*Ол дойдуга хайдах да таңастаах
тийдэхпинэ сирбэттэр,
сиргэммэттэр ини... Акаарылар
өллөхтөрүнэ мааны таңаһы
кэтэннэр ииңнэ сытыталлар.*

Мутук обонньор

Көбүл; көбүллээх –

кэтэхтэн үүнэн түһэр уһун баттах.

«Сатана кыыһа куруук кини көбүлүттэн тардыалыыр буоллаба.»

57 с.

Бээгэй –

кылгас атахтардаах, намыһах.

*«...Ити Кыыстара диэн бээгэй ынабын
эмээхсин ааттыыр»*

53 с.

Иэдэс биэрдэ –

киэр хайыста

*«Кулубаны көрөөт, хабыстык иэдэс
биэрбитэ»*

59 с.

Сискэ мииннэрэр –

таһыйар, сынньар, сискэ охсор.

*«Эмээхсин абаран, кыыһын илдьиркэй
курунан сискэ мииннэртээтэ.»*

70 с.

Чүөччэр –

төбө оройугар биэстээх харчы саба тарабай.

«Ойуун чүөччэрдии тарабайдаах дьулайын хаңас илиитин такыр сөмүэттинэн бигээмэхтээтэ, уңа илиитин күөрэччи көтөбөн, быһабын угунан били бигээбит сири тирээтэ.»

62с.

*«Кулуба уола тобо бу тулаайах
эмээхсиңнэ иитиллэрин туһунан сири-
буору аннынан дыкти сэхэн баар...»*

*(Былыр обо турбат ыалыгар обону сиир
абааһыны муннарыы үгэхэ)*

«Эбэбит бүгүн сиэтэр күнэ үһү...»

*(Муңха – саха норуотун
үйэлээх үтүө үгэһэ)*

*«Ийэлээх абата кинини
сөбүлээбэтэбин үрдүнэн, күүстэринэн
биир баай ыал ылгын уолларыгар кэргэн
биэрбиттэр.»*

*(Былыр эдэр дьону ыйыппакка эрэ
күүстэринэн холбуур үгэс баара)*

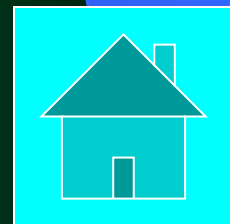
*«Кыталыкка майгынныыр хара
көтөрү атаһа сүгэн намылытан
кэлбититтэн улаханнык соһуйбут,
оттон кэпсээнин истэн баран бэркэ
диэн аһыырҕаабыт».*

*Улахан ытык көтөрү (кубаны,
кыталыгы, хотойу) өлөрөрү саха
сиэринэн аһыыргыыллар.*

*«Ойуун уокка маңан сылгы сиэлин
бырахта.»*

(Уот иччитигэр сүгүрүйүү үтүө үгэхэ)

- *Оонньууну оҥордо:*
- *Бүлүү гимназиятын саха тылыгар,
литературатыгар учуутала Григорьева
Александра Яковлевна*